Geweldloze weerbaarheid

✱ ✱ ✱ Het verschijnen van het rapport van het Nederlands Instituut voor Vredesvraagstukken, getiteld „Geweldloze weerbaarheid", in januari van dit jaar [1] heeft de discussie over mogelijkheden en effectiviteit van deze vorm van weerbaarheid weer eens geactiveerd. De NIVV-brochure werd voorafgegaan door de boekaflevering 1971 van het driemaandelijks tijdschrift voor sociale wetenschappen „Mens en maatschappij" [2], die hetzelfde onderwerp onder de loep nam.

De Koninklijke Vereniging ter beoefening van de Krijgswetenschap stelde het in 1969 eveneens aan de orde [3].

De laatstgenoemde publikatie concludeerde, dat geweldloosheid slechts bepaalde vormen van geweld kan afwijzen, aangezien volledige afwijzing zou leiden tot weerloosheid. Betoogd werd, dat met pacifisme het kwaad zelf (de oorlog) niet wordt bestreden en geweldloosheid een agressor niet van de onjuistheid van zijn optreden zal kunnen overtuigen. Als positief element van geweldloze weerbaarheid kan worden gezien, dat deze in elk geval ervan uitgaat dat een agressor moet worden belet aan te vallen en andermans gebied te bezetten; doch dat dit op geweldloze wijze inderdaad zou gelukken, moet als een utopische gedachte worden beschouwd. Deze uitspraak heeft in 1971 steun gevonden in Zwitserland, toen een enquête van „Isopublic" (Institut für Markt- und Meinungsforschung) aan het licht bracht, dat in alle lagen van de Zwitserse bevolking de gedachte overheerst, dat er geen niet-militaire middelen bestaan die een volk kunnen vrijwaren van te worden aangevallen [4]. Met andere woorden: er is geen reëel alternatief voor militaire defensie, die — zoals o.a. is vermeld in de Memorie van Toelichting op de Nederlande defensiebegroting 1970 — primair tot doel heeft een tegenpartij bij voortduring te confronteren met het risico dat hij zich op de hals haalt wanneer hij politieke scheidslijnen poogt te schenden.
Prof. Galtung is in zijn artikel „Strategies on non-military defense" [2] iets hoopvoller voor wat betreft de mogelijkheden van geweldloze weerbaarheid en is van mening dat „...non-military defense as an institution could gradually be introduced in human affairs in lieu of military defense". Omdat hij geen weerloosheid wil, wil hij geen „disarmement" doch „transarmement". De geweldloze middelen en methoden die hij in overweging geeft om in een geleidelijk te adopteren, zg. niet-militaire defensiestrategie te incorporeren zullen echter slechts weinigen kunnen overtuigen.

De vraag kan naar voren komen: kan geweldloze weerbaarheid mogelijk een bruikbaar verlengstuk zijn van militaire defensie, dat in werking zou kunnen treden nadat de militaire defensie is uitgeschakeld of — om welke reden dan ook — niet tot werking is gekomen? Ondanks de ondertitel („Alternatief voor militaire defensie?") behandelt de brochure van het NIVV [1] niet diepgaand de vraag of geweldloze weerbaarheid oorlog kan voorkomen of militaire agressie kan afwijzen, hetgeen de taken zijn die aan een defensie moeten worden toegedacht. In zoverre dekt in dit geval de vlag niet geheel de lading. Wel gaat het rapport in op de situatie die ontstaat als — na falen van de militaire defensie (dus toch als verlengstuk) — sprake is van bezetting. Het rapport doet verslag van enkele van zulke situaties, die zich hebben voorgedaan: de Frans-Belgische bezetting van het Roergebied in 1923, het Deense en het Noorse verzet gedurende de Tweede Wereldoorlog en de Russische inval in Tsjecho-Slowakije in 1968.
De conclusie is, dat in geen van deze gevallen geweldloze weerbaarheid de vijand van onaanvaardbaar optreden heeft kunnen weerhouden.

De mogelijkheden om een vijand door middel van de geweldloze weerbaarheid werkelijk te doen afzien van een aanval, of hem te weerstaan, worden in het rapport gering geacht; is een bezetting eenmaal tot stand gekomen dan kan geweldloze weer-

baarheid weliswaar ordeloosheid bewerkstelligen, doch dat een bezetter daarin een groot probleem zal zien is weinig waarschijnlijk. Ook de samenstellers van het NIVV-rapport zijn er niet in kunnen slagen mogelijkheden te ontdekken om op geweldloze wijze de pretenties van de militaire defensie te evenaren.

Literatuur

1. *Geweldloze weerbaarheid. Alternatief voor militaire defensie?* Nederlands Instituut voor Vredesvraagstukken, 's-Gravenhage (1972).
2. *Geweldloze actie en sociale verdediging.* N.V. Universitaire Pers, Rotterdam (1971).
3. A. A. Herweijer — *Mars in Cathedra* (1970)(5)273.
4. Edit. — *Mil. Spect.* **140**(1971)(11)491.

NIEUWE UITGAVE

Riesengeschütze und schwere Brummer einst und jetzt, door R. Lusar, 196 blz., 110 afb. Uitg.: J. F. Lehmanns Verlag, München, 1972. Prijs: DM 30,—.

Sedert de uitvinding van het buskruit heeft de mensheid zich beziggehouden met het ontwerpen en construeren van vuurmonden, en het schijnt, dat de grens van technische perfectie nog niet is bereikt. Met name op het gebied van het veldgeschut is de ontwikkeling nog in volle gang.

Door de eeuwen heen moet de veldheer wel een bijzonder zwak hebben gehad voor dit wapen. Hiermee had hij immers het middel tot zijn beschikking waarmee de tegenstander reeds op grote afstand kon worden bestookt. Hoe meer vuurmonden, hoe meer macht, al werd in vele gevallen het machtsgevoel meer ontleend aan het klaarblijkelijk psychologische, dan aan het materiële effect op de vijand. Vooral de zeer grote en zware vuurmonden spraken tot de verbeelding. In de Middeleeuwen beleefden zij hun glanstijd. Destijds werden zelfs kunstig bewerkte vuurmonden gesmeed met als enig doel, te dienen als ornament van macht; bv. het Tsarenkanon „Zarji Puska" met een lengte van 6,78 m en een uitwendig kaliber van 114,8 cm! Dit, voor het Kremlin pronkende, wapen kan nimmer een projectiel hebben afgevuurd aangezien de constructie daartoe veel te zwak is.

Toen massaproduktie nog een onbekend begrip was, vormde het gieten of smeden van een vuurmond nog een kunstwerk waaraan de meester zijn naam verbond, zoals het in het jaar 1375 door Meester Bernard de Montferrat gesmede „Canon de Caen", dat een kaliber had van 58 cm. Vele wapens zijn onder hun doopnamen de geschiedenis ingegaan, zoals de „Mauerbrecher", „Pumhart von Steyr", „Dulle Griet" (te Gent), „Criemhild", „Schwarze Grete", „Gros Canon de Dijon", enz. Zoals de naam „Mauerbrecher" reeds suggereert, werd het zware geschut in principe gebruikt om bressen te schieten in belegerde vestingwerken en als wapen tegen oorlogsschepen. In de laatste rol als kust- of als scheepsartillerie.

Uit de moderne geschiedenis met haar technische revolutie zou men eigenlijk geen historische feiten mogen verwachten van éénlingen in de familie van zware wapens. Niets is minder waar! Zowel gedurende de Eerste als de Tweede Wereldoorlog werden stukken geschut vervaardigd met speciale bestemming. Men denke bv. aan het beroemde „Parijskanon" uit de Eerste Wereldoorlog met zijn loop van 37 m en een kaliber van 21 cm. De dracht bedroeg ongeveer 130 km! Een dergelijk kanon construeerden de Duitsers voor de Tweede Wereldoorlog: het 21 cm K12L/196-geschut met een dracht van 115 km. Een ander monster was de „Dora", met een kaliber van 81,6 cm, een loop van 32,48 m en een totaalgewicht van 1.350.000 kg. Dora's „liefdesgaven" waren bestemd voor de vesting Sebastopol.

Toch lijkt het tijdperk van de zware en zeer zware vuurmonden thans definitief te zijn afgesloten. Grond/grond- en lucht/grond-raketten vormen de nieuwe generatie. De ouderen onder ons zullen, na een reeds moeilijk afscheid van de paardentractie bij de artillerie, met enige weemoed terugdenken aan die imponerende vertegenwoordigers van het zware wapen. Voor hen, alsmede voor allen, die belangstelling hebben voor de rijkgeschakeerde ontwikkelingsgang van het reuzengeschut bevat het boek van Lusar een schat aan interessante gegevens.

W. P. VERSPOOR, LKol Art